

ЏОН НЕЗБИТ УНИВЕРЗИТЕТУ БЕОГРАД
ФАКУЛТЕТУ ЗА МЕНАџМЕНТ
ЗАЈЕЧАР

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА
(навести: ДОКТОРСКАДИСЕРТАЦИЈАИЛИ УМЕТНИЧКИПРОЈЕКАТ)

На основу одлуке Сената Универзитета од _____, пошто смо проучили урађену _____ под називом:

(навести: ДОКТОРСКАДИСЕРТАЦИЈАИЛИ УМЕТНИЧКИПРОЈЕКАТ)

ОДРЖИВИ РАЗВОЈ КАО СТРАТЕШКА КОМПОНЕНТА УПРАВЉАЊА
ОРГАНИЗАЦИЈАМА У ОБЛАСТИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКОГ СЕКТОРА

кандидата: _____ Марије Стевановић _____ подносимо следећи:
(звање,имеипрезимекандидата)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату, докторској дисертацији/ уметничком пројекту

(Елементарни подаци о кандидату, наслову рада, обиму и библиографским подацима)

Марија Стевановић рођена је 19.09.1977. године у Свилајнцу, где је завршила основну и средњу школу као носилац Вукове дипломе. Након завршетка гимназије, општи смер, уписује Технолошко-металуршки факултет, Универзитета у Београду 1996. године. У току студирања добила је три дипломе Фонда „Панта Тутунџић“. Дипломирала је 2001. године након чега је стекла стручни назив дипломирани инжењер технологије за биохемијско инжењерство и биотехнологију. Исте године, на поменутом факултету на смеру биотехнологија, уписује и постдипломске студије на смеру Биотехнологија.

Услед усклађивања наставног процеса са болоњском декларацијом, 2006. године на Технолошко – металуршком факултету у Београду уписује се на другу годину докторских студија. Школске 2011/12 уписује докторске студије менаџмента природних ресурса на Факултету за менаџмент у Зајечару, где је успешно положила све испите предвиђене студијским програмом.

Служи се енглеским језиком – виши ниво, француским језиком – средњи ниво и латинским језиком – средњи ниво. Одлично познаје рад на рачунару и поседује возачку дозволу Б категорије.

Радно искуство: од 01.07.1994. године до 01.09.2001. године била је запослена у предузећу „Ресава-Комерц“ Свилајнац на позицији административног радника, а од 01.06.2002. године до 10.11.2004. године у истом предузећу прелази на место Директора контроле квалитета. У периоду од 10.11.2004. године до 15.09.2008. године била је запослена на позицији Начелника одељења за пољопривреду, а на позицији Начелника одељења за привреду и друштвене делатности била је у периоду од 19.09.2005. године до 02.04.2009. године у општинској управи СО Свилајнац.

У периоду од 03.04.2009. године до 30.09.2010. године била је запослена у предузећу

„Ресава-Комерц“ Свилајнац на позицији директора. У периоду од 01.10.2010. године до новембра 2013. године била је запослена у Агенцији за консалтинг MS EMPLOYMENT Свилајнац на позицији директора. У периоду од 16.03. до 15.09.2014. године била је посланик у Народној скупштини Републике Србије. Од 01.03.2013. године запослена је у ТЕ „МОРАВА“ као директор (ЈП ЕПС, огранак ТЕHT).

Објављени радови

Stevanović M., Jovanović V., Paunković J., Žikić S. (2017) Sustainable busines practices in energy sector in Serbia, *Energija, ekonomija, ekologija*, No.3-4, ISSN 0354-8651, pp.125-131.

Žikić S., Paunković J., **Stevanović M.**, Jovanović V. (2017) Obnovljivi izvori energije – ekonomski, ekološki i deruštveni doprinos konceptu održivog razvoja, *Energija, ekonomija, ekologija*, No.3-4, ISSN 0354-865, pp.225-231.

Jovanović V., Paunković J., **Stevanović M.** (2017) Organizational learning for sustainable development in the mining companies in Eastern Serbia – correlation with the national culture dimensions framework, *Megatrend Review*, in press

IlićS, **StevanovićM.**, BrankovićB., NešićN. (2015) Obnovljivi izvori energije kao potencijalna oblast za ulaganje po modelu JPP u Republici Srbiji, *časopis Energija*, br 3-4, mart 2015,UDC 620.9, ISSN br. 0354-8651, str 176-180

Ilić.S, **Stevanović.M.**,(2014) Javno-privatno partnerstvo i infrastrukturni projekti u Republici Srbiji, *International Conference Power plants 2014*, 28-31october 2014, Zlatibor, Serbia, pp.38, ISBN 978-86-7877-024-1

IlićS., Miletić D., **Stevanović M.** (2012) "Mineral waters as a potential export of Serbia", str.267, 2th International Symposium on Natural Resources Management, Faculty of Management Zajecar, 24-25.may,2012, Serbia

Miletić D.,Ilić S.,**Stevanović M.** (2012) Grow and Development of the Small and Medium Enterprises in the function of the Economic Recovery of Serbia", *ICEIRD 2012, regional Development for Unleashing Growth throughout Southeastern Europe*, Sofia, Bulgaria, june, 2012, str,79

Ilić S., Miletić D., **Stevanović M.** (2011) Zdravstveni turizam Zapadne Srbije: stanje i perspektive, *Tematski zbornik, Turizam i ruralni razvoj-savremene tendencije, problemi i mogućnosti razvoja*, Institut za ekonomiku poljoprivrede, Beograd, Trebinje, oktobar 2011. godine

Кандидат је урадио докторску дисертацију под насловом: ОДРЖИВИ РАЗВОЈ КАО СТРАТЕШКА КОМПОНЕНТА УПРАВЉАЊАОРГАНИЗАЦИЈАМА У ОБЛАСТИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКОГ СЕКТОРА, обима 205 страна текста, у складу састандардима за изрдау докторских дисертација.

2. Предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

2.1 Предмет докторске дисертације

Предмет истраживања докторске дисертације представља испитивање улоге и значаја примене концепта одрживог развоја као стратешке компоненте процеса управљања организацијама у електроенергетском сектору. Истраживања у дисертацији су се првенствено односила на еколошки и друштвени аспект одрживог пословања.

Први сегмент докторске дисертације односи се на теоријске концепције одрживог развоја, настанак и развој политике одрживог развоја на међународном нивоу и основне међународне и домаће прописе који се односе на одрживи развој и заштиту животне средине.

Други сегмент докторске дисертације је одрживо управљање и пословање које треба да се заснива на општеприхваћеним принципима одрживог развоја, који морају бити интегрисани у процес управљања организацијама из области електроенергетског сектора. Да би се њихова интеграција постигла, морају се узети у обзир многи фактори, као што су компетенције самих менаџера и други интерни фактори попут организационе културе, структуре и лидерства.

Трећи сегмент докторске дисертације представља одрживо пословање организација из области електроенергетског сектора. У овом сегменту акценат је стављен на еколошки аспект одрживог пословања кроз указивање на значај континуираног мерења загађења као и унапређење програма мерења загађења као допринос одрживом пословању.

Четврти сегмент докторске дисертације представља истраживање које је спроведено у Термоелектрани Морава у Свилајнцу

Временски, истраживања која обухватају друштвени аспект одрживог пословања су вршена током 2016. и почетком 2017. године. Истраживања која се односе на еколошки аспект одрживог пословања и увођење чистије производње обухватају период од последњих 10 година.

Претходна разматрања предмета истраживања указују на сложеност и ширну истраживања, што га чини мултидисциплинарним, јер у себи садржи питања која се тичу разних научних области, менаџмента, одрживог развоја и организационог понашања.

2.2 Циљеви докторске дисертације

Научни циљ докторске дисертације био је разматрање и научно објашњење узајамних релација између примене концепта одрживог развоја и стратешког управљања организацијама из области електроенергетског сектора. Истраживања су имала за циљ доказивање и научно објашњење улоге и значаја одрживог пословања као стратешке компоненте процеса управљања и приказ научне дескрипције модела стратегијског управљања организацијама у електроенергетском сектору заснованог на концепту одрживог пословања. Важан ниво научног циља био је и откриће и научно објашњење осталих фактора који утичу на стратешко увођење принципа одрживог пословања, фактора популаторганизационе културе, структуре, лидерства и организационог учења.

Посебну научну вредност истраживања у овој докторској дисертацији представља дефинисање модела организационе структуре која омогућава имплементацију концепта одрживог развоја у процес пословања као и дефинисање и идентификација кључних компетенција доносиоца одлука неопходних у процесу стратешког управљања организацијама у електроенергетском сектору у складу са концептом одрживог пословања

Остваривањем научних циљева докторске дисертације дат је допринос унапређењу теорије менаџмета, а пре свега примени концепта одрживог развоја као стратешке компоненте управљања.

Основни друштвени циљ израде докторске дисертације био је да се на основу резултата истраживања утиче на теоријско и искуствено знање о примени концепта одрживог развоја као стратешке компоненте управљања, као и да се укаже на неопходност свеобухватног теоријског и практичног истраживања.

Друштвени циљ истраживања огледа се у томе што је кандидат у докторској дисертацији сагледао све релевантне аспекте стратегијског управљања организацијама у електроенергетском сектору, што може допринети смањењу негативног утицаја рада термоелектрана на животну средину и идентификовао кључне факторе неопходне за будући развој организација у електроенергетском сектору заснованог на концепту одрживог развоја и чистије производње.

Истраживања у дисертацији могу допринети унапређењу процеса управљања организацијама у електроенергетском сектору у складу са концептом одрживог пословања који ће значајно утицати на могућности употребе технологије која има негативан утицај на животну средину.

Један од важних друштвених циљева израде докторске дисертације био је и објашњење компетенција и критеријума који доносиоци одлука и запослени у организацијама у електроенергетском сектору треба да поседују како би процес рада ових организација био у складу са стандарима Европске уније у области заштите животне средине.

2. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Хипотетички оквир истраживања у докторској дисертацији чине једна генерална хипотеза и четири посебних хипотеза.

3.1 Генерална (општа) хипотеза истраживања

„Усвајање принципа одрживог пословања на стратегијском нивоу управљања доприноси успешнијем пословању организација у електроенергетском сектору.“

3.2 Посебне хипотезе истраживања

Посебна хипотеза (X-1): „Узимање у обзир еколошких стандарда и чистије производње приликом дефинисања стратегије пословања доприноси примени концепта одрживог развоја као стратешке компоненте управљања.“

Индикатори:

Подаци који се односе на примену еколошких стандарда и увођење чистије производње и подаци добијени континуалним мерењем загађења у протеклом десетогодишњем периоду.

Посебна хипотеза (X-2): „Што је организациона структура флексибилнија, то је имплементација концепта одрживог пословања у организацијама у електроенергетском сектору успешнија.“

Индикатори:

- Статистички подаци добијени обрадом оригиналног упитника за испитивање организационе структуре;
- Статистички подаци добијени обрадом питања која се односе на одрживо пословање.

Посебна хипотеза (X-3): „Континуалан процес учења и усавршавања и менаџера и запослених доприноси стицању знања потребних за доношење одлука које ће омогућити пословање у складу са принципима одрживог развоја.“

Индикатори:

- Статистички подаци добијени обрадом оригиналног упитника за испитивање организационог учења;
- Статистички подаци добијени обрадом питања која се односе на пословање у складу са принципима одрживог развоја.

Посебна хипотеза (X-4): „Одговорно понашање према запосленима и њихово учешће у одлучивању доприноси друштвеном аспекту одрживог пословања као стратешке компоненте управљања.“

Индикатори:

- Статистички подаци добијени обрадом питања која се односе на одговорно понашање менаџера према запосленима и учешће запослених у одлучивању;
- Статистички подаци добијени обрадом питања која се односе на друштвени аспект одрживог пословања.

4. Кратак опис садржаја

Дисертација садржи обавезне елементе као што су апстракт на српском и енглеском језику, садржај и увод на почетку рада и списак литературе и прилоге на крају рада. Осим ових обавезних елемената, кандидат је садржај докторске дисертације рашчланио на шест логичких и међусобно повезаних структуралних чинилаца (поглавља) која су у наставку наведена.

У првом поглављу су дати методолошко – хипотетички оквири истраживања са освртом на предмет, циљ и методе истраживања као и основне и помоћне хипотезе које су се у раду истраживањем доказале.

Друго поглавље докторске дисертације било је посвећено одрживом развоју. У овом поглављу кандидат је дао теоријску анализу настанка концепта одрживог развоја, основне дефиниције овог појма, настанак и развој политике одрживог развоја и заштите животне средине на међународном нивоу и указао на основне међународне и домаће прописе који се односе на одрживи развој и заштиту животне средине са посебним аспектом на прописе који се односе на енергетски сектор.

Трећа глава бави се одрживим пословањем. Овде је кандидат приказао основне карактеристике и принципе одрживог пословања, указао на потребу за одрживим пословањем у пракси и на значај стратешког приступа одрживом пословању. Такође је дао и објашњења фактора који утичу на одрживо пословање у пракси.

У четвртој глави кандидат је указао на значај одрживог пословања организација из области електроенергетског сектора, приказао утицај термоелектрана на животну средину и стање у Србији, указао на неопходност континуалног мерења емисије загађујућих материја у ваздух у термоенергетским постројењима, као и унапређење програма мерења и реализацију пројеката везаних за заштиту животне средине.

Пета глава обухвата анализу и интерпретацију резултата истраживања.

У шестој глави кандидат је извршио дискусију резултата истраживања. У дискусији је коментарисао резултате истраживања, која се односе на сва три аспекта одрживог развоја (еколошки, економски и друштвени) и објаснио потврду постављених хипотеза.

На крају докторске дисертације кандидат је дао закључна разматрања која обухватају синтетичке закључке по главама дисертације.

Преглед научне и стручне литературе прожима сва наведена поглавља.

5. Остварени резултати и научни допринос

5.1 Остварени резултати истраживања у докторској дисертацији

Истраживањем у докторској дисертацији су решавана питања везана за значај одрживог развоја као стратешке компоненте управљања организацијама из области електроенергетског сектора. Резултати истраживања у докторској дисертацији показали су да препознавање концепта одрживог пословања од стране управљача стратешког нивоа у организацији и увођење принципа одрживог развоја на свим нивоима у организацији доприноси одрживом управљању и одрживом пословању.

У првој глави докторске дисертације кандидат је на научно коректан начин разрадио методолошко – хипотетичке оквири истраживања предметне теме. Предмет истраживања ове докторске дисертације обухватио је испитивање улоге и значаја примене концепта одрживог развоја као стратешке компоненте процеса управљања организацијама у електроенергетском сектору. Истраживања у дисертацији су се првенствено односила на еколошки и друштвени аспект одрживог пословања и једним делом на економски аспект пословања.

У другој глави кандидат је објаснио одрживи развој као кључни концепт који је потребно применити за опстанак и напредак човечанства. Концепт одрживог развоја последњих деценија добија стратешку и веома битну улогу у организацији, постаје кључан сегмент управљања предузећем, и представља један од основних елемената за успешност, ефикасност и конкурентност предузећа у савременим условима пословања. У овом делу кандидат је указао је на значај примене међународних и домаћих прописа из области енергетике и енергетског сектора у остваривању концепта одрживог развоја.

У трећој глави кандидат је на научно коректан начин објаснио основне карактеристике одрживог управљања и одрживог пословања. Показао је да само организације које поштују принципе одрживог развоја и примењују их у свом пословању, могу допринети имплементацији овог концепта. Одрживо управљање је услов одрживог пословања, и подразумева одређена правила понашања у организацијама. Кандидат је предложио заједничке принципе управљања и стратешког приступа одрживом пословању. Доказао је и значајну улогу увођења концепта чистије производње за одрживо пословање.

У четвртој глави докторске дисертације кандидат је на научно коректан начин објаснио улогу и значај континуалних мерења емисије загађујућих материја у ваздух у термоенергетским постројењима. Унапређење програма мерења загађења као и реализација различитих пројеката везаних за одрживи развој и заштиту животне средине може значајно да допринесе одрживом пословању организација из области електроенергетског сектора.

У петој глави докторске дисертације кандидат је на научно коректан начин приказао резултате емпиријског истраживања. У првом делу истраживања кандидат је обрадио еколошки аспект одрживог пословања ТЕ „Морава“ у Свилајнцу упоређивањем података добијених континуалним мерењима емисије загађујућих материја у ваздуху у периоду 2009-2016. године и анализом предложених опција чистије производње. Добијени резултат је показао да је дошло до значајног смањења загађења и то после спроведеног капиталног ремонта 2016. године када је извршена реконструкција електрофилтера.

У другом делу истраживања, који се односио на друштвени аспект одрживог развоја и одрживог пословања кандидат је истраживао утицај организационе културе, структуре, лидерства и организационог учења на одрживи развој и одрживо пословање. Применом општенаучне статистичке методе и њених техника, првенствено регресионе анализе, кандидат је утврдио везу између организационе структуре, континуалног процес учења и усавршавања и менаџера и запослених, одговорног понашања менаџера према запосленима и учешће запослених у одлучивању као објашњавајућих променљивих и одрживог пословања као зависне променљиве. Резултати регресионе анализе (коэффициент корелације и коэффициент детерминације) показали су значајну повезаност између ових варијабли, чиме је кандидат потврдио постављење хипотезе.

5.2 Научни и друштвени допринос докторске дисертације

Научни допринос ове докторске дисертације пре свега се односи на систематско проширење теоријских и практичних сазнања о дефинисању и одређивању развојних праваца организација у електроенергетском сектору, у складу са захтевима концепта одрживог развоја и одрживог пословања као стратешке компоненте процеса управљања.

Истраживањем су добијени научни резултати који могу допринети:

- Формирању ефикасног модела стратешког управљања организацијама у електроенергетском сектору заснованог на примени концепта одрживог пословања.
- Дефинисању модела организационе структуре која омогућава имплементацију концепта одрживог развоја у процес пословања.
- Идентификацији и дефинисању кључних компетенција доносиоца одлука неопходних у процесу стратешког управљања организацијама у електроенергетском сектору у складу са концептом одрживог пословања.

Теоријска разматрања улоге и значаја концепта одрживог развоја као стратешке компоненте процеса управљања и дефинисање модела управљања заснованог на концепту одрживог развоја могу бити подстицај за даља научна истраживања у области одрживог управљања у електроенергетском сектору.

Кроз теоријску обраду ове проблематике, а посебно кроз истраживање указано је да практична примена концепта одрживог развоја резултира у усклађивању стратешког управљања термоелектраном са имплементацијом законских решења из овог домена. Осим тога, резултати истраживања су допринели дефинисању кључних компетенција које треба да поседују доносиоци одлука у термоелектранама, чије одлуке би требало да буду засниване на примени концепта одрживог развоја у савременим условима пословања.

Истраживање у овој докторској дисертацији има и друштвени значај. Са становишта организација из електроенергетског сектора примена концепта одрживог развоја у процесу стратешког управљања може унапредити процес доношења стратешких одлука што потенцијално може смањити трошкове пословања, а тиме ће доносиоци одлука у управљању овим организацијама бити фокусирани на стратешке проблеме континуираног обављања процеса рада у савременим условима пословања.

Са становишта топ менаџмента, кандидатима који претендују да буду постављени на кључне руководеће позиције у организацијама у електроенергетском сектору ће бити доступне информације које омогућавају да се фокусирају на развој компетенција и вештина пожељних од стране послодавца. Уколико је позната неопходност примене концепта одрживог развоја, као стратешке компоненте управљања организацијама у електроенергетском сектору, потенцијалним кандидатима се омогућава да буду припремљени на све изазове стратешког управљања у овим организацијама у савременим условима пословања.

6. Закључак

Докторска дисертација под називом: „*Одрживи развој као стратешка компонента управљања организацијама у области електроенергетског сектора*“ кандидата Марије Стевановић рађена је у складу са одлуком о одобравању израде дисертације и одговара прихваћеној теми од стране Наставно – научног већа Факултета за менаџмет у Зајечару. Кандидат је прикупљене и обрађене информације и резултате у оквиру докторске дисертације изложио на 201 страна, у 6 поглавља.

Тема докторске дисертације је сложена, веома актуелна и, с обзиром на значај концепта одрживог развоја и улогу организација из области електроенергетског сектора у остваривању овог концепта, тема ће све више добијати на актуелности.

Кандидат је у приказу истраживања користио уобичајену и стандардизовану стручну терминологију. Дисертација је писана јасним стилем, а њена структура и методологија излагања су у складу са универзитетским нормама.

Кандидат је показао да влада методологијом научно – истраживачког рада, има способност да сложеној проблематици приступи свеобухватно и поседује способност системског приступа и коришћења литературе. Одабрана литература по квалитету садржаја и по обиму примерена је потребама рада. Коришћени извори дали су добру основу за дефинисање интегративних закључака и добијања конкретних и апликативних резултата.

На основу свега претходно наведеног, комисија за оцену завршног рада докторске дисертације, закључила је да је докторска дисертација под називом: „*Одрживи развој као стратешка компонента управљања организацијама у области електроенергетског сектора*“ кандидата Марије Стевановић оригинално и самостално научно дело и по квалитету, обиму и резултатима у потпуности задовољава све научне, стручне и законске

услове за израду докторских дисертација. Комисија стога предлаже Наставно – научном већу факултета за менаџмент у Зајечару, Џон Незбит универзитета у Београду да докторску дисертацију прихвати као успешно урађен рад, подобан за јавну одбрану. Комисија предлаже да се јавна одбрана докторске дисертације обави пред комисијом у саставу у којем је обављено утврђивање њене подобности за јавну одбрану, по прописаној академској процедури.

Место и датум:

Чланови Комисије за оцену подобности
кандидата и теме докторске
дисертације/уметничког пројекта

Проф. др Џејн Паунковић, ФМЗ, ментор

Проф. др Драган Михајловић, ФМЗ, члан

Проф. др Јасмина Стевановић, Институт
за хемију технологију и металургију,
научни саветник НУ ИХТМ, члан
